KOMMISSIONEN

KOMMISSIONENS BESLUT
av den 28 oktober 1998
om Tysklands stöd till Neptun Industrie Rostock GmbH

[delgivet med nr K(1998) 3435]

(Endast den tyska texten är giltig)

(Text av betydelse för EES)

(1999/374/EG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION HAR FATTAT DETTA BESLUT

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 93.2 i detta,

med beaktande av Avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, särskilt artikel 62.1 a i detta,

efter att ha givit de berörda parterna tillfälle att inkomma med sina synpunkter, i enlighet med ovannämnda artiklar, och

av följande skäl:

I

Genom skrivelse nr 1015 av den 11 februari 1997 underrättade kommissionen den tyska regeringen om sitt beslut att inleda ett förfarande enligt artikel 93.2 i EG-fördraget angående det stöd som beviljades i samband med undsättningen av Neptun Industrie Rostock GmbH (hädanefter NIR).

Kommissionens beslut offentliggjordes i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning*, [1] där övriga medlemsstater och andra berörda parter uppmanades att yttra sig.

Den tyska regeringen besvarade meddelandet av den 11 februari 1997 genom skrivelser av den 10 mars 1997 och den 29 april 1997. Den besvarade ytterligare frågor från kommissionen och tillhandahöll kompletterande uppgifter genom skrivelser av den 28 maj 1997, 16 juni 1997, 1 juli 1997, 4 juli 1997, 22 juli 1997, 10 september 1997, 29 september 1997, 5 december 1997, 8 december 1997, 29 januari 1998, 15 maj 1998, 19 juni 1998, 17 september 1998 och 19 oktober 1998.

De skrivelser där kommissionen bad Tyskland om ytterligare uppgifter om omstruktureringen härrör från den 2 maj 1997, 19 juni 1997, 5 augusti 1997, 23 december 1997, 30 mars 1998, 2 september 1998 och 30 september 1998.

En medlemsstat lämnade synpunkter till kommissionen.

[1] EGT C 119, 17.4.1997, s. 4.

II

Genom en skrivelse av den 13 juni 1996 anmälde den tyska regeringen ett lån på 15 miljoner tyska mark som beviljades som undsättningsstöd av Bundesanstalt für vereinigungsbedingte Sonderaufgaben (hädanefter kallat BvS) till förmån för Neptun Industrie Rostock.

Genom en skrivelse av den 12 september 1996 bekräftade den tyska regeringen att lånebeloppet hade betalats ut till NIR redan den 4 april 1996. Återbetalningen av detta skulle ursprungligen ske i slutet av året ([1]).

Lånet hade inte anmälts till kommissionen innan det beviljades och betaldes ut.

Vidare fastställde kommissionen att delstaten Mecklenburg-Vorpommern den 15 maj 1996 hade beslutat att överta en hundraprocentig garanti för ett lån på 63 miljoner mark. Genom ett beslut av den 2 september 1996 förlängde delstaten denna garanti till slutet av 1996 ([2]).

Denna garanti anmäldes inte till kommissionen innan den beviljades.

I sitt beslut att inleda förfarandet enligt artikel 93.2 i EG-fördraget ansåg kommissionen att de båda finansieringsåtgärderna skulle betraktas som statligt stöd utifrån ”principen om marknadsekonomiska investeringar”.

Kommissionen betraktade dessutom detta stöd som otillbörligt, eftersom de tyska myndigheterna inte hade uppfyllt sina förpliktelser enligt artikel 93.2 i EG-fördraget, utan beviljat stödet innan det anmälts. Kommissionen ansåg att det för sent anmälda lånet var att betrakta som undsättningsstöd och utgick även ifrån att den icke anmälda garantin utgjorde undsättningsstöd.

Kommissionen betvivlade att stödet kunde anses förenligt med kriterierna i riktlinjerna för bedömning av statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter (hädanefter kallat riktlinjerna) ([3]), eftersom Tyskland inte hade framlagt någon omstruktureringsplan vid tidpunkten för kommissionens beslut att inleda förfarandet. När förfarandet inleddes uppmanades Tyskland på grund av detta att redovisa alla uppgifter om NIR:s ekonomiska situation, hur mycket stöd som totalt beviljats och omstruktureringsprogrammet.

III

Sedan förfarandet inletts inlämnade en medlemsstat synpunkter till kommissionen. Man begärde omgående en redovisning av hur stort det faktiska stödbeloppet var och delade kommissionens tvivel avseende stödets förenlighet med riktlinjerna.

IV

1. Under DDR-tiden fanns två stora skeppsvarv i Rostockområdet, nämligen VEB Schiffswerft Neptun i Rostock och VEB Warnowwerft i Rostock-Warnemünde. År 1991 slogs dessa varv samman till ett nytt företag, Neptun-Warnow Werft GmbH. Samtidigt lades nyproduktionen i Neptun-Warnow Werft GmbH ned och man fortsatte endast med reparation av fartyg. I slutet av 1992 och början av 1993 privatiserades Warnowwerft genom ett s.k. asset deal (köp av målföretagets tillgångar) och såldes till Kvarener A.S.

   Övriga divisioner av företaget, med en personalstyrka på omkring 1 500 anställda, som inte hade sålts till Kvaerner, slogs samman till ett nytt holdingbolag, NIR. NIR grundades den 1 mars 1993 och privatiserades senare samma år. Ett s.k. Management-Buy-Out (MBO), Neptun Betriebsgesellschaft övertog 20 procent av andelarna, medan Bremer Vulkan-gruppens Hanse Holding förvärvade de resterande 80 procenten.

([1]) För de slutliga villkoren se del IV.6.
([2]) Denna garanti förlängdes sedan vid flera tillfällen. Se del IV.6.
([3]) EGT C 368, 23.12.1994, s. 12.

Nedläggningen av Neptuns ny- och ombyggnadsvarv för handelsfartyg skedde till följd av kapacitetsminskningen i den östtyska varvsindustrin. Denna kapacitetsminskning var ett av villkoren i de specialregler för omstruktureringen av varvsindustrin i östra Tyskland som beslutades 1992 (rådets direktiv 92/68/EEG av den 20 juli 1992 om ändring av direktiv 90/648/EEG om stöd till varvsindustrin ([1])). Till följd av detta måste NIR ta sig in på affärsområden utanför varvsindustrin. Enligt en första provisorisk företagsplan från december 1992 skulle NIR omvandlas till ett industriellt blandföretag med ett tillhörande reparationsvarv.

2. De stödutbetalningar som förutsågs för denna första privatisering och omstrukturering anmäldes av Tyskland genom skrivelser av den 27 och 29 juli 1993. Enligt anmälan och privatiseringsavtalet skulle de nya ägarna genomföra investeringar på 357,1 miljoner mark före 1996 års utgång. De ålades att garantera en personalstyrka på 1 200 medarbetare, varav högst 200 vid reparationsvarvet. Kapaciteten för fartygsreparationer begränsades till 300 000 timmar om året. Dessutom fastslogs entydigt att inget stöd fick tillkomma reparationsvarvet (vilket också krävs i de motsvarade bestämmelserna i rådets direktiv 90/648/EEG av den 21 december 1990 om stöd till varvsindustrin ([2])).

Omstruktureringsstödet bestod av en paketutbetalning på 159 miljoner mark från Treuhandanstalt och ytterligare 92,8 miljoner mark i investeringsstöd från delstaten Mecklenburg-Vorpommern inom ramen för de regionala stödbestämmelserna. Kommissionen godkände stödet till omstrukturering genom skrivelse nr 18963 av den 23 november 1993.

3. Mellan slutet av 1993 och början av 1996 hörde NIR till Bremer Vulkan Verbund AG som en del av holdingbolaget ”Vulkan Industrie Holding GmbH” (hädanefter kallat VIH), som innehade 80 % av NIR:s egna kapital. Under denna period överfördes till NIR några av gruppens företag, som till större delen var lokaliserade till Bremenområdet. Mot slutet av 1995 fick Bremer Vulkan allvarliga ekonomiska problem och tvingades den 21 februari 1996 ansöka om en ackordsuppgörelse och gick i konkurs den 1 maj 1996.

4. Som en förberedelse till den planerade försäljningen av Bremer Vulkans andelar i NIR (som ägdes av dess holdingbolag VIH till ett investmentbolag avtalade VIH, Neptun Vermögensverwaltungsgesellschaft, BvS, NIR och Neptun Betriebsgesellschaft den 25 mars 1996 att Bremer Vulkans innehav om 80 % skulle överföras till ett bolag i ackordsförvaltarens ägo ([3]). Genom denna uppgörelse fritog BvS Bremer Vulkan från de investeringsåligganden som företaget hade enligt ett privatiseringsavtal från 1993 och som på grund av den totala konkursen i Bremer Vulkan Verbund AG och VIH omöjligen längre kunde genomföras i praktiken. I avtalet från den 25 mars 1996 fastslogs det att andelsinnehavet skulle säljas snarast möjligt, dvs. före 1997 års utgång. Planerna på en snar försäljning slog emellertid fel, eftersom man inom investmentbolaget inte var nöjd med resultaten av den ”due diligence”-kontroll som utfördes. Till följd av detta fick investeringsbanken ”C.S. First Boston AG” uppdraget av BvS att söka efter potentiella investerare. Dessutom försökte styrelsemedlemmar i NIR finna en lämplig investerare till företaget. Fastän C.S. First Boston tog kontakt med ett stort antal potentiella köpare av NIR och fastän NIR:s intresse av att finna en ny ägare publicerades i fackpressen, förblev emellertid dessa försök resultatlösa. Först under hösten 1997 presenterade ägarna till Meyer-Werft in Papenburg (hädanefter kallat MEYER) ett erbjudande om köp av NIR. Det enda alternativet till MEYER:s köperbjudande bestod i att fortsätta omstruktureringen inom ramen för det redan befintliga MBO. Det visade sig emellertid att den plan som utvecklats av Neptun Betriebsgesellschaft knappast kunde finansieras och att det hade krävt mycket höga statliga garantier under en längre tid. På grund av det övergavs MBO-planen. Sålunda blev MEYER enda budgivare att förvärva alla andelar.

([1]) EGT L 219, 4.8.1992, s. 54 och det tidigare ”Utkast till rådets direktiv om ändring av rådets sjunde direktiv av den 21 december 1990 om stöd till varvsindustrin”, EGT C 155, 20.6.1992, s. 20.
([2]) EGT L 380, 31.12.1990, s. 27.
([3]) Det aktuella finansiella institutet var riskkapitalenheten inom Vereins- und Westbank som är en tysk privatbank. BvS förhöll sig i denna överenskommelse som en privat investerare som avstod från anspråk som härrörde från det tidigare privatiseringsavtalet med Bremer Vulkan i utbyte mot en andel i den förväntade avkastningen från försäljningen av VIH:s andelar i NIR.

5. Genom sin skrivelse av den 22 juli 1997 förklarade den tyska regeringen vidare att den separation av NIR från Bremer Vulkan som skedde i början av 1996 var nödvändig för att klara omstruktureringen och avvärja den hotande konkursen i NIR. En konkurs hade lett till risken att alla investeringar i fabriken för tillverkning av lastrumsluckor och i servicevarvet som båda ligger i Rostockområdet, skulle ha förlorats. Vid den tidpunkten hade NIR nästan slutfört de stora betalningsåligganden som härrörde från dessa investeringar. Till och med slutet av år 1995 hade NIR tillhört Cash-Concentration-System inom Bremer Vulkan Gruppe, men dock inte dragit någon vinning av den otillbörliga tillämpningen av det stöd som var avsett för MTW och Volkswerft ([1]). Företaget lämnade systemet med balanserade konton men kunde på grund av tidigare kopplingar till Bremer Vulkan inte få några banklån med mindre än att statliga garantier kunde utfästas.

6. Mot bakgrund av det inledda förfarandet och kravet på tillhandahållande av relevant information upplyste Tyskland i sin svarsskrivelse av den 10 mars 1997 kommissionen om de olika stödåtgärderna. De beviljade stöden var fördelade på följande sätt:

   1. Ett lån från BvS på 15 miljoner mark för rörelserelaterade utgifter, utställt den 10 april 1996, hade den 31 december 1997 som ursprunglig återbetalningsfrist, en frist som senare förlängdes till den 31 december 1998.

   2. Ett lån från BvS på 5,4 miljoner mark för löpande investeringar, utställt i mars 1997 med samma återbetalningsdatum som under punkt 1.

   3. Ett lån från BvS på 14,1 miljoner mark för löpande investeringar, sociala avgifter och verksamhetsutgifter, uppdelat i tre delbetalningar mellan februari och juni 1997 med samma återbetalningsdatum som under punkt 1.

   4. En hundraprocentig statlig garanti inom ramen för Mecklenburg-Vorpommerns garantiförordning för att säkra lån upp till 63 miljoner mark (40 miljoner mark för investeringar, 11 miljoner mark för övertrasseringar och 12 miljoner mark som upphandlingslån (växelborgen)) som utställdes den 15 maj 1996, och som förlängts vid flera tillfällen fram till dess kommissionen godkände omstruktureringsplanen.

   5. En hundraprocentig underborgen upp till maximigränsen 8 miljoner mark från BvS till uppdragsfinansiering (borgensåtagande) som beviljades den 11 mars 1997, tills vidare förlängd på samma sätt som i punkt 4.

   Alla dessa lån och garantier beviljades mot säkerheter (erstrangige Grundschulden) från NIR. BvS inrättade ett omfattande kontrollsystem för att garantera en korrekt användning av medlen. Av de totala lånen på 34,5 miljoner mark gick 25,6 miljoner mark till att fullfölja investeringarna i två företag i Rostock (Neptun Stahlobjektbau och A&R Neptun Boatservice), 3,5 miljoner mark på personalkostnader och 5,4 miljoner mark för övriga verksamhetsutgifter. Tyskland betraktar de åtgärder som vidtagits till och med den 31 mars 1997 som undsättningsstöd och förlängningen av dessa utöver denna tidpunkt som omstruktureringsstöd.

   Förfarandet omfattar endast det lån som nämns under punkt 1 och garantin under punkt 4 som löper till och med den 31 december 1997. Kommissionen registrerade förlängningen av dessa och övriga åtgärder som nytt statligt stöd NN 102/97.

7. Genom en skrivelse av den 10 mars 1997 översände Tyskland till kommissionen ett preliminärt omstruktureringsprogram från företaget. Av dessa dokument och den följande diskussionen framgick det att externa rådgivare sammanställt ett första sakkunnigutlåtande om sanering redan i september 1996 och ett andra i december 1996. Dessa utlåtanden översändes inte till kommissionen, eftersom det rådde oenighet mellan rådgivarna, NIR:s företagsledning, Mecklenburg-Vorpommern och BvS. Revisorernas rapporter från budgetåren 1993–1995 och rådgivarnas analyser visade att situationen i NIR var mycket värre än vad

([1]) Jfr kommissionens beslut av den 23 juli 1998 om det statliga stödet C 7/96 (ännu inte offentliggjort). NIR sade upp sitt deltagande i Cash-Concentration-System. Genom en särskild uppgörelse mellan Bremer Vulkan, NIR och den aktuella affärsbanken kvittades NIR:s krav hos Vulkan Industrie Holding mot skulder som Neptun Techno Products hade hos Vulkan Industrie Holding så att båda bolagen kunde lämna Cash-Concentration-System med sina konton i balans.

som antogs under hösten 1996. De rapporterade förlusterna sköt i höjden från 5,2 miljoner mark (1994) till 122,9 miljoner mark (1995), och redan då påvisade revisorerna att de fortsatta förlustriskerna torde kräva ytterligare korrigering. I en skrivelse av den 2 maj 1997 till den tyska regeringen uttryckte kommissionen allvarliga tvivel beträffande hållbarheten i den omstruktureringsplan som presenterades under våren 1997.

8. Genom skrivelser av den 1 juli och 22 juli 1997 underrättade den tyska regeringen kommissionen om att man var i färd med att omarbeta omstruktureringsplanen och ändra finansieringsprogrammet. Under hösten 1997 ändrades detta program ånyo efter att ackordsförvaltaren för Bremer Vulkan och Neptun Betriebsgesellschaft hade sålt andelsinnehavet i NIR till MEYER för ett totalt pris på [. . .] (*) (1). De centrala inslagen i den omarbetade omstruktureringsplanen ser ut på följande sätt:

   a) En koncentration av NIR:s verksamhet till kärnområdet inom sjöfartssektorn med fem företag:

      — MACOR-Neptun Rostock (i första hand tillverkning av lastrumsluckor till containerfartyg, planerad långfristig personalstyrka år 1999: 255 personer)

      — Neptun Reparaturwerft (fartygsreparationer, väntad personalstyrka: 59 personer)

      — A&R Neptun Boatservice (byggnation av yachter, reparation av marin- och kustbevakningsfartyg, väntad personalstyrka: 29)

      — Möhring Klimatechnik (luftkonditionering, huvudsakligen för fartyg, väntad personalstyrka: 83 personer)

      — Personalservice Rostock (personaluthyrningsföretag för hantverkare inom sjöfartsområdet, väntad personalstyrka: 55 personer)

   b) Försäljning eller nedläggning av företag, som inte längre tillhör kärnverksamheten:

      — Neptun Isoliergas

      — Neptun-Scanhus Fertigungsgesellschaft

      — Neptun Systemtechnik

      — NIR Hotelbetriebsgesellschaft

      — Oberflächentechnik Rostock

   c) Försäljning av alla fastigheter och alla tillgångar som inte längre är nödvändiga för affärsverksamheten (Neptun äger stora ytor i närheten av Rostocks stadskärna).

   d) En minskning av antalet direkt anställda medarbetare först till cirka 800 och från och med 1999 omkring 530 (i början av 1996 låg personalstyrkan på 1 200).

9. I enlighet med den företagsplan och den preliminära årsrapport för 1997 som översändes tillsammans med den tyska regeringens skrivelse av den 8 december 1997 kommer sjöfarten som är NIR:s kärnverksamhet att gå med förlust fram till slutet av 1999. De första måttliga vinsterna väntas först från och med år 2000. En avsevärd andel av förlusterna torde drabba reparationsvarvet som inte har erhållit något stöd och som heller inte kommer att erhålla något. Dessa förluster skall täckas genom försäljning av varvets fastigheter och genom MEYER.

   För övriga affärsområden väntas följande sammanlagda årsresultat: [. . .] (*) mark för 1997 (preliminärt), [. . .] (*) miljoner mark för 1998 (inklusive kostnader på 3,5 miljoner mark för personalminskning), [. . .] (*) mark för 1999, [. . .] (*) mark för år 2000 och [. . .] (*) mark för 2001. En stor del av förlusterna kommer att uppstå i Neptun MACOR. Detta företag bildades genom en sammanslagning av MACOR i Bremerhaven och Neptun Stahlobjektbau i

(1) Delar av denna text har utformats så att konfidentiella uppgifter inte skall röjas. Dessa delar omges av en hakparentes och är markerade med en asterisk.

Rostock. Enligt omstruktureringsplanen är omfattande förbättringar inom organisationen och försäljningsförfarandet nödvändiga för att uppnå positiva resultat från och med år 2000. För Neptun Boatservices del räknar man med mindre och snabbt krympande förluster till och med år 2000. Möhring har hittills gått med vinst och detta förhållande förväntas bestå. Detta företag berörs de facto knappt av omstruktureringen. Personalservice gjorde under 1997 förluster på 0,8 miljoner mark, men skall från och med 1998 åter göra en smärre vinst.

10. Vad gäller finansieringen av övriga omstruktureringsåtgärder, gjordes följande överenskommelser mellan MEYER, BvS och delstaten:

a) MEYER kommer att tillhandahålla ett subordinerat lån på 20 miljoner mark för att stärka NIR:s egen kapitalbas. Detta lån kommer främst att användas till finansieringen av nödvändiga investeringar i reparationsvarvet som inte får komma i åtnjutande av statligt stöd.

b) Med hjälp av inkomster från försäljning av fastigheter kommer det nygrundade dotterbolaget till NIR, Neptun Development GmbH, att fram till slutet av 2002 återbetala de banklån som NIR tog 1996/1997. Den nuvarande statliga garantin från Mecklenburg-Vorpommern som till förmån för den långivande banken skall säkra dessa lån på totalt 63 miljoner mark kommer efter kommissionens godkännande av stödprogrammet att ersättas med en garanti på 28 miljoner mark.

c) Efter att kommissionen beviljat stödet kommer BvS att efterskänka återbetalning på totalt 34,5 miljoner mark av de lån som utbetalats till NIR 1996/1997 ([1]).

d) På begäran av MEYER kommer BvS att förlänga borgensåtagandet för en kreditlimit på maximalt 8 miljoner mark till den 31 december 1998 mot att säkerheter ställs för NIR:september tillgångar och betalning av avgifter på 0,5 % om året.

e) För övriga investeringar på 9,8 miljoner mark i MACOR Neptuns tillverkning av lastrumsluckor kommer MVP att tillhandahålla ett stöd på 1,7 miljoner mark inom ramen för det regionala stödprogrammet ”Gemeinschaftsaufgabe zur Förderung der regionalen Wirtschaftsstruktur”. Detta stöd är ett restbelopp från det regionala stöd som beviljades 1994 men som ställdes in efter konkursen i Bremer Vulkan.

Tyskland försäkrade att NIR och dess företag som befinner sig under omstrukturering inte kommer att erhålla mer stöd under den omstruktureringsperiod som löper fram till slutet av år 2001. Tyskland kommer varje år att förse kommissionen med en rapport om hur omstruktureringen och avyttringsåtgärderna fortlöper. Rapporterna kommer att godkännas av företagets revisorer. För Neptun Reparaturwerft (hädanefter kallat NRW) kommer skilda konton att bibehållas och kommissionen får årsrapporter för att kunna förvissa sig om att ingen del av stöden kommer reparationsvarvet till godo.

Den tyska regeringen och företaget har bekräftat att NRW också framdeles kommer att respektera kapacitetsbegränsningen på 300 000 timmar om året. Genom en skrivelse av den 10 september 1997 gick Tyskland med på att tillsända kommissionen kontrollrapporter om produktionen en gång i halvåret. Av dessa kommer också investeringsituationen i varvet att framgå. NRW kommer inte att återuppta ombyggnadsverksamheten för handelsfartyg före år 2001 när den tioåriga nedläggningsperioden för det tidigare Neptun-Werft löper ut ([2]). Den tyska regeringen och företaget bekräftar vidare att A&R Neptun Boatservices anläggningar inte längre används för nybyggnad, ombyggnad eller reparation av fartyg, vilka är verksamheter som faller inom gemenskapslagstiftningen om stöd till varvsindustrin. Revisorn kommer att kontrollera huruvida detta åtagande följs.

([1]) Jfr punkt 6.1 – 6.3.
([2]) Jfr artikel 7 i rådets direktiv 90/684/EEG, där en tioårig nedläggningsperiod fastställs.

11. Mot bakgrund av utvecklingen inom företaget gäller detta beslut det undsättningsstöd som var orsaken till att ett förfarande enligt artikel 93.2 inleddes ([1]), liksom allt annat stöd som, enligt ovan, beviljats eller planerats för undsättning och omstrukturering av NIR.

V

1. De lån och den garanti som beviljades av BvS 1996/1997 utgör liksom den statliga garanti på 63 miljoner mark som 1996 ([2]) övertogs av MVP statligt stöd. Genom en skrivelse av den 10 mars 1997 förklarade Tyskland att åtgärderna var oundvikliga, eftersom bankerna vägrade att ge NIR lån utan fullständig statlig underborgen, också efter att företaget inte längre tillhörde Bremer Vulkan. Således är det det oomstridligt att samtliga finansieringsåtgärder från BvS och MVP, också de som anmäldes under 1997, är statliga stöd enligt artikel 92.1 i EG-fördraget.

   Med hjälp av utförliga rapporter som godkänts av revisorerna bevisade Tyskland att NRW hittills inte hade fått något stöd. Vidare påvisades att NRW inte heller framdeles kommer att dra någon nytta av undsättnings- och omstruktureringsstöden. NRW:s väntade förluster kommer att täckas genom försäljning av företagets anläggningstillgångar genom Meyer. Vad gäller A&R Neptun Boatservice framgick det tydligt att verksamheten i detta småskaliga varv kommer att inskränkas till yachter och små marina fartyg, dvs. fartyg som inte omfattas av gemenskapslagstiftningens bestämmelser för tillverkning av handelsfartyg. Undsättnings- och omstruktureringsstöden till förmån för NIR skall därför inte betraktas som stöd till varvsindustrin. Stöden skall bedömas enligt artikel 92 i EG-fördraget och de fastställda kriterierna i gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter ([3]).

2. Lånen och garantin från BvS och Mecklenburg-Vorpommerns garanti för ett belopp på 63 miljoner mark skall betraktas som icke anmält stöd, eftersom det hela beviljades innan kommissionen kunde ta ställning till detta. Tyskland efterlevde inte sin anmälningsplikt enligt artikel 93.3 i EG-fördraget. Kommissionen kan inte fullt ut godta Tysklands argument att garantin beviljades inom ramen för det stödprogram som kommissionen godkände i november 1991. Det enrinras om att kommissionen genom sitt beslut skrivelse nr 15716 av den 9 november 1994 uppmande Tyskland att vidta lämpliga åtgärder för att genomföra garantiprogrammet i enlighet med artikel 93.1. En viktig åtgärd var en individuell anmälan av garantier till förmån för stora företag i svårigheter. Eftersom Tyskland inte genomförde denna åtgärd, avgjorde kommissionen genom sitt beslut 96/475/EG ([4]) att MVP:s garantiprogram var oförenliga med den gemensamma marknaden. Sedan den 1 juli 1996 var den individuella anmälan av garantier till förmån för stora företag obligatorisk. Garantiutskottets beslut att bevilja den första garantin till den 31 augusti 1996 fattades den 15 maj 1996. Sålunda medger förvisso kommissionen att det inte krävdes någon individuell anmälan av delstatens först beviljade garanti. Emellertid skulle Tyskland ha anmält att garantin fortsatte att gälla efter den 1 september 1996 och framåt. Detta skedde inte.

3. I gemenskapens riktlinjer görs en åtskillnad mellan undsättnings- och omstruktureringsstöd. Denna åtskillnad kan svårligen göras i detta fall. NIR var redan inne i en omstruktureringsfas när företaget skildes från Bremer Vulkan. Redan från början stod det visserligen klart att vissa ändringar måste göras i den tidigare omstruktureringsplanen, men problemens fulla omfattning blev tydlig först i slutet av 1996, när revisorerna hade avslutat sitt arbete inför årsrapporten för 1995 och den analys som gjorts av de externa rådgivarna från UBB förelåg.

([1]) Jfr avsnitt II.
([2]) Jfr den detaljerade beskrivningen under avsnitt IV.6.
([3]) EGT C 368, 23.12.1994, s. 12.
([4]) EGT L 194, 6.8.1996, s. 25.

Graverande var också det faktum att holdingbolaget NIR bestod av femton mycket små företag på olika orter och med väldigt olika verksamhetsområden. I många fall förekom intensiva affärskontakter mellan dessa företag och andra områden i den före detta Bremer Vulkan Gruppe, vars framtid också var oviss. Det krävdes en prövning av dessa företags fortsatta livskraft i varje enskilt fall. Den första omstruktureringsplanen från NIR "Neptun 2000" från december 1996 grundade sig på alltför optimistiska antaganden. Den godtogs varken av bankerna eller BvS. För att omstruktureringsplanen skulle bli en realistisk lösning, måste den omarbetas flera gånger. Detta var en smärtsam och mödosam process, eftersom varje steg medförde ytterligare nedläggningar och ytterligare personalnedskärningar. Parallellt med detta måste omstruktureringen av övriga områden fortsätta. Därför tog det 15 månader ([1]) innan alla berörda parter i Tyskland kunde enas om en ny omstruktureringsplan. Då företagets andelar såldes till MEYER, vidtog de nya ägarna ytterligare ändringar till och med november 1997 ([2]). Därigenom överskreds den i riktlinjerna fastställda tidsfristen på sex månader avsevärt. Kommissionen är medveten om de speciella svårigheterna i samband med undsättningen och omstruktureringen av NIR och kan därför undantagsvis godta de förseningar som uppkommit i detta fall. Kommissionen beklagar emellertid att Tyskland ännu i mars 1997 inte hade uppfyllt sina åtaganden att informera om hur utarbetandet av omstruktureringsplanen gick.

4. På grund av att ingen genomförbar omstruktureringsplan förelåg den 28 mars 1997 skall — som redan behandlat i stycke IV.6 — det stöd som utbetalats till den dagen betraktas som undsättningsstöd. I riktlinjerna finns följande villkor som måste uppfyllas av undsättningsstöd:

   i) Det skall röra sig om likvida medel i form av lånegaranti eller lån med normal marknadsränta.

      Undsättningsstödet betalades ut i denna form. Räntan för lånen från BvS låg tre procentenheter över diskontot, vilket kan betraktas som marknadsmässig ränta mot bakgrund av den säkerhet som NIR erbjöd. Det lån som säkrades genom den statliga garantin hade också marknadsmässig ränta. Kommissionen uppskattade stödets bidragsekvivalent till 15 % per år, eftersom de garantier som ställts av NIR inte skulle ha givit hel täckning vid utebliven återbetalning (det motsvarande stödbeloppet under en tvåårsperiod uppgår därför till 21,3 miljoner mark ([3])).

   ii) Stödnivån skall begränsas till vad som är nödvändigt för att upprätthålla driften i företaget.

      Tyskland bevisade att medlen var begränsade till ett minimum och endast betalades ut när betalningsförpliktelserna inte uppfylldes. Detta gäller också de stora utbetalningar för investeringar som krävdes inom ramen för gällande avtal. I början av 1996 hade 80 % av investeringarna avslutats. En uppsägning av kontrakten med leverantörerna skulle ha lett till alltför höga kostnader och troligen också lett till konkurs i NIR. Dessutom skulle viktiga produktionsanläggningar aldrig fullbordats och därigenom varit utan ekonomisk nytta.

([1]) "Fortschreibung der Unternehmenskonzeption 'Neptun 2000'". Denna omstruktureringsplan, som överlämnades till kommissionen vid ett möte i Bryssel den 30 juni 1997, innehåller de viktigaste delarna av den slutgiltiga omstruktureringplanen. Det är den första omstruktureringsplan som kan anses genomförbar i enlighet med riktlinjerna.

([2]) Den slutgiltiga företagsplanen är från den 12 november 1997 och skickades till kommissionen från Tyskland genom en skrivelse av den 8 december 1997.

([3]) De aktuella garantierna utgör enkla borgensåtaganden (Ausfallbürgschaften). Borgenären måste ta på sig förlusterna efter försäljningen av samtliga realsäkerheter. Realsäkerheterna är bottenlån på alla NIR:s fastigheter. I sin analys bedömde kommissionen på grundval av en värdering av fastigheternas värde risken för att betalningsförpliktelserna inte skall efterkommas mot bakgrund av värdet på realsäkerheterna. Kommissionen kom fram till att realsäkerheterna (i slutet av 1995 bokförda till omkring 144 miljoner mark) inte skulle ha räckt till för att kunna återbetala alla lån (omkring 115 miljoner mark) vid en tvångsförsäljning, utan man skulle under den tvååriga garantiperioden ha fått räkna med ett underskott på 30 %. Detta 30-procentiga underskott motsvarar 21,3 miljoner mark.

iii) Stödet skall endast betalas ut för den tid som krävs för att utarbeta den nödvändiga omstruktureringsplanen ([1]).

Kommissionen kan, som redan framgått, i detta speciella fall godta skälen till förseningen i samband med utarbetandet av en hållbar omstruktureringsplan. Likaledes kan kommissionen tillstyrka förlängningen av detta stöd tills den har tagit ställning till omstruktureringsplanen och de omstruktureringsstöd som är kopplade därtill.

iv) Stödet skall beviljas på grundval av allvarliga sociala problem och den fortsatta driften som möjliggörs av stödet får inte i oförsvarlig omfattning medföra negativa effekter för industrins situation i andra medlemsstater.

Merparten av NIR finns i Rostockområdet och en liten del finns i Bremerhaven. Båda områdena bedöms som stödområden och har extremt hög arbetslöshet. Dessutom drabbades båda områJaJadena särskilt hårt av Bremer Vulkans konkurs, eftersom det var en av de viktigaste industriarbetsgivarna där. Således är undsättningsstödet motiverat av sociala skäl.

Analysen av de effekter som stödet medför på branschen i andra medlemsstater, kan koncentreras till NIR:s marina kärnverksamhet. Reparationsvarvet NRW faller, som sagt, inte inom omstruktureringsplanen och har inte mottagit stöd och kommer heller inte att erhålla något. Möhring är ett lönsamt företag som aldrig har behövt stöd. Allt undsättningsstöd som användes till drift och investeringar gick till MACOR Neptun och A&R Neptun Boatservice, bortsett från en liten del som användes i holdingbolaget för att täcka de sociala kostnader som det hade för att lägga ned en räcka av verksamheter. Boatservice är ett litet företag med färre än 50 anställda som är verksamt på den regionala tyska marknaden inom området mindre yachter. Företagets begränsade verksamhet på området reparation av mindre fartyg inom tyska marinen faller på grundval av bestämmelserna i artikel 223 utanför ramen för artikel 92 i EG-fördraget. MACOR Neptuns huvudsakliga verksamhetsområde består av utveckling, konstruktion och framställning av fraktutrymmesteknik för fraktfartyg, främst av lastrumsluckor till containerfartyg. Framställningen av ritningarna och konstruktionen sker hos MACOR. Världsmarknaden för ritning och konstruktion av lastrumsluckor domineras av tre företag: MacGregor (Finland), Kvaerner (Norge) och MACOR. Av dessa är det finska företaget MacGregor störst. Vid en nedläggning av MACOR skulle denna dominerande ställning stärkas. Tillverkningen av luckor sker företrädesvis i länder med låga arbetskostnader utanför gemenskapen, framförallt i Asien (särskilt i Kina) och Östeuropa (Kroatien, Rumänien och Polen). Den viktigaste konkurrenten inom gemenskapen är Arend & Cie (i Frankrike). Inträdeshindren till denna marknad är mycket låga, eftersom i princip varje stålföretag skulle kunna tillverka lastrumsluckor utifrån ritningar från konstruktionsföretag. Detta gör att gemenskapens producenter har svårt att finna avsättning för sina produkter. Deras geografiska närhet till europeiska hamnar och en högre produktkvalitet hör till deras främsta fördelar. Mot bakgrund av strukturen på marknaden för fartygstillverkning kommer ingen av dessa tillverkare, inte heller MACOR Neptun, att vara i stånd att kunna påverka den förhållandevis låga prisnivån. Den relevanta marknaden för lastrumsluckor är världsmarknaden och den svåra situation som råder där för närvarande beror på utvecklingen i Ostasien, där de absolut flesta fraktfartygen tillverkas och utrustas.

Följaktligen kan man utgå ifrån att undsättningsstödet inte har eller har haft några otillbörliga snedvridande effekter på läget i branschen.

([1]) Som framgår av riktlinjerna kommer kommissionen att överväga en utvidgning av undsättningsstödet så länge dess undersökningar inte är avslutade.

Vad gäller de beviljade undsättningsstöden rör det sig förvisso om icke anmälda och därigenom otillåtna stöd. Till följd av de exceptionella omständigheter som beskrivs ovan kan kommissionen emellertid förklara dem förenliga med den gemensamma marknaden. Lånen och garantierna tillhandahölls för att på kort sikt säkerställa NIR:s överlevnad. Tack vare de nämnda inskränkningarna uppfyllde riktlinjernas kriterier.

5. Det av staten beviljade stödet till de nya ägarna för att avsluta omstruktureringen, som beskrivs i avsnitt IV.10 ovan, består framförallt av att BvS-lånen på totalt 34,5 miljoner mark inte betalas tillbaka och att de statliga garantierna förlängs på en lägre nivå till och med återbetalningen av banklånet. Stödinslaget i garantin från Mecklenburg-Vorpommern begränsas på grund av att banklånet i första hand är säkrat genom bottenlån på fastigheter och anläggningstillgångar som värderas till 66,5 miljoner mark. Kommissionen försågs med en detaljerad värdering som kan godtas. Risken i denna garanti är således begränsad till uteblivna eller försenade intäkter från försäljningen av tillgångar, om det under kommande år skulle uppstå en allvarlig kris på den lokala fastighetsmarknaden. Avgifterna på 1 % om året ligger emellertid något under det förväntade marknadspriset med hänsyn till den (återbetalningsprioritet (”Vorabbefriedigungsrecht”) för 50 % av intäkterna som garanterats den långivande banken. Kommissionen uppskattade därför att bidragsekvivalenten låg på cirka 2,0 miljoner mark. Villkoren för växelborgensåtagandet från BvS för ett dellån på 8 miljoner mark kan mot bakgrund av vilka säkerheter som krävs betraktas som marknadsmässiga. Denna värdering från kommissionens sida stöds av att kostnaderna ännu inte fått MEYER att kräva en inlösning av garantin.

Bortsett från det regionala stödet på 1,7 miljoner mark utbetalas inget stöd kontant. Eftersom MACOR Neptuns investering i detta fall är tydligt specificerad i anmälan, kan det i praktiken uteslutas att stöd sprids vidare från NIR och kommer dess reparationsvarv eller Meyer Werft i Papenburg till godo. Ändå kommer kommissionen att med stöd i granskade rapporter kontrollera att stöden används på ett riktigt sätt och att återbetalningen av banklånen sker inom ramen för det överenskomna övervakningssystemet.

6. I riktlinjerna fastställs följande kriterier för omstruktureringsstöd:

a) Omstruktureringsstöd måste kopplas till en genomförbar omstrukturerings- eller återhämtningsplan som överlämnas med alla relevanta uppgifter till kommissionen. Planen måste göra det möjligt att inom en rimlig period återställa företaget i konkurrenskraftigt skick.

b) Stöd skall vara väl avvägt i förhållande till kostnader och fördelar med omstruktureringen.

c) Det skall undvikas att stödet otillbörligt snedvrider konkurrensen.

d) Företaget måste till alla delar genomföra omstruktureringsplanen och fullgöra alla andra skyldigheter.

e) Genomförandet av omstruktureringsplanen övervakas genom att detaljerade årliga rapporter inlämnas till kommissionen.

7. Den tyska regeringen tillsände kommissionen ett utförligt omstruktureringsprogram ([1]). Det omfattar en fullständig nyordning av NIR:s verksamhet med tyngdpunkt på kärnverksamheten sjöfart och nedläggningen av övriga affärsområden. I denna process kommer antalet anställda från och med 1999 att minskas från 1 200 till 530 (inklusive anställda vid reparationsvarvet). Enligt MEYER:s företagsplan kommer företagsgruppen NIR att vara lönsam från och med år 2000. De provisoriska resultaten för 1997 ligger i stort sett i linje med planen.

([1]) Jfr avnitt IV.8.

Planeringen grundades på försiktiga antaganden om framtida efterfrågan och priser, vilket är en realistisk metod mot bakgrund av utvecklingen inom varvsindustrin i Västeuropa. Det antas för övrigt att produktiviteten kraftigt kommer att öka i MACOR Neptuns och A&R Neptun Boatservices nya anläggningar under de tre första åren efter att de tagits i bruk fullt ut år 1997. I samband med personalminskningen och sänkningen av de totala kostnaderna inom holdingbolaget kommer tillverkningskostnaderna att minska, varigenom de höga initialförlusterna i de båda företagen kommer att plana ut. Eftersom Möhring redan är lönsamt och personalavdelningen förväntas visa ett balanserat resultat, tycks det realistiskt att anta en ganska måttlig men ändå stabil lönsamhet från och med år 2000. Kommissionen kan således godkänna planens hållbarhet.

8. Omstruktureringsstöden kommer som ovan sagts att bestå av att BvS-lånen efterskänks till ett belopp på totalt 34,5 miljoner mark, en förlängning av de statliga garantierna på en nivå som stegvis minskar fram till år 2002, när försäljningen av de fastigheter som NIR inte längre behöver har avslutats, och ett regionalt investeringsstöd på 1,7 miljoner mark. Som viktigaste finansieringselement kommer MEYER att bistå med ett lån på 20 miljoner mark som ersättning för eget kapital till återställande av NIR:s kapitalbas. Enligt den tyska regeringens mening är detta paket nödvändigt och motiverat på grund av de förluster som gjorts under undsättningsperioden, de förluster som fortfarande väntas och de blygsamma vinster som därefter kan förutses. Förvisso är den totala omfattningen av de stöd som beviljats omstruktureringen av NIR mycket hög i förhållande till antalet anställda, men i detta speciella fall kan kommissionen godta argumentet. Den ursprungliga omstruktureringsplanen från tiden då företaget tillhörde Bremer Vulkan måste betraktas som misslyckad. Till följd av detta misslyckande förbrukades närapå hela NIR:s kapital. Några av de nyligen genomförda investeringarna måste avskrivas på grund av sin ringa avkastning. Avståndet från betalning av de utestående undsättningslånen på 34,5 miljoner mark täcker en del av förlusterna gjorda under senare år. Den ekonomiska balansen måste ovillkorligen återställas.

De regionala investeringsstöden på 1,7 miljoner mark för genomförandet av några smärre investeringar på sammanlagt 9,8 miljoner mark motsvarar en stödnivå på 18 %. Detta är betydligt lägre än den högsta tillåtna regionala nivån på 35 % och kan alltså godkännas. Den tyska regeringen försäkrade att ytterligare stöd inte kommer att betalas ut till företag inom holdingbolaget NIR under den omstruktureringsperiod som sträcker sig fram till slutet av 2001. Neptun Reparaturwerft får inte någon form av stöd.

De planerade stödåtgärderna ligger i linje med det framlagda omstruktureringsprogrammet och är nödvändiga av kommersiella skäl. Mot bakgrund av den omfattande omstruktureringen av NIR, de stora nedläggningskostnaderna i samband därmed och den tid som krävs för omstruktureringen kan kommissionen betrakta det totala beloppet på 38,2 miljoner mark i omstruktureringsstöd som godtagbart.

9. Eftersom omstruktureringsstödet huvudsakligen består av förlängningen av en statlig garanti för ett löpande lån, som skall återbetalas av MEYER, och BvS efterskänkta skulder, kommer effekterna på konkurrensen av samma skäl som i fråga om undsättningsstödet att bli mycket begränsade. Därför finns det ingen anledning att vänta sig otillbörliga snedvridningar av konkurrensen på den gemensamma marknaden.

År 1997 började delar av omstruktureringsprogrammet preliminärt att genomföras. Den 12 februari 1998 övertog MEYER skötseln av NIR. Sedan dess har omstruktureringsplanen omsatts i alla sina delar. Tyskland kommer årligen att lägga fram en rapport om hur omstruktureringen fortlöper. Vidare kommer Tyskland att tillsända kommissionen de ovan nämnda rapporterna om verksamheten i Neptun Reparaturwerft och A&R Neptun Boatservice.

10. Sammanfattningsvis kan det konstateras att omstruktureringsstödet till förmån för NIR ligger i linje med de kriterier som fastläggs riktlinjerna. Under förutsättning att de tyska myndigheterna uppfyller de villkor som framgår av detta beslut, kan stöden enligt artiklarna 92.3 a och

92.3 c i EG-fördraget och artikel 61.3 c i EES-avtalet betraktas som förenliga med den gemensamma marknaden. Den tyska regeringen och MEYER i egenskap av NIR:s företrädare lovade att genomföra omstruktureringsprogrammet på det sätt som anmälts och att uppfylla villkoren.

Tidigare erfarenheter, både från tiden efter BVV:s övertagande och efter dess konkurs, har visat prov på avsevärda svårigheter i samband med utarbetandet och genomförandet av ett hållbart saneringskoncept. Kommissionen erinrar därför om att ett fullständigt genomförande av omstruktureringsplanen är en av förutsättningarna för stödet. Kommissionen kommer att kräva återbetalning av stöden om omstruktureringsplanen inte genomförs fullständigt (bortsett från ändringar som kan bli nödvändiga och som kommissionen har godkänt) eller om villkoren för hur stöden får användas inte uppfylls.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

De lån på totalt 34,5 miljoner tyska mark som tyska Bundesanstalt für Vereinigungsbedingte Sonderaufgaben (BvS) beviljade Neptun Industrie Rostock GmbH (MR) och som skall efterskänkas från och med dagen för detta beslut är förenliga med den gemensamma marknaden under förutsättning att de villkor uppfylls som anges i artikel 5.

Artikel 2

Den garanti omfattande 63 miljoner tyska mark som delstaten Mecklenburg-Vorpommern den 15 maj 1996 beviljade NIR och som från och med dagen för detta beslut till och med senast den 31 december 2002 skall avlösas av en efterkommande garanti på högst 28,1 miljoner, omfattar en bidragsekvivalent på motsvarande 20,9 miljoner tyska mark, som är förenlig med den gemensamma marknaden under förutsättning att de villkor uppfylls som anges i artikel 5.

Artikel 3

Underborgen för de växelborgensåtaganden på 8 miljoner mark, som BvS beviljade NIR från och med den 11 maj 1997 till och med dagen för detta beslut omfattar en bidragsekvivalent på motsvarande 2,4 miljoner tyska mark som är förenlig med den gemensamma marknaden.

En eventuell förlängning av denna underborgen till och med den 31 december 1998 innehåller på grund av de avgifter som betalats av NIR och de säkerheter som ställts av BvS inget stödinslag.

Artikel 4

De regionala investeringsstöden på 1,7 miljoner tyska mark som kommer att beviljas för att avsluta investeringarna i NIR-företaget MACOR Neptun är förenliga med den gemensamma marknaden under förutsättning att de villkor uppfylls som anges i artikel 5.

Artikel 5

1. De statliga stöd som omtalas i artiklarna 1 till 4 är uteslutande avsedda för undsättning och omstrukturering av NIR i enlighet med den omstruktureringsplan som anmälts till kommissionen. Stöden får inte användas till förmån för Neptun Reparaturwerft i Rostock eller Meyer Werft i Papenburg eller komma dessa varv till godo. Fram till slutet av år 2001 kommer inga ytterligare stöd att betalas ut till de företag inom NIR-gruppen som genomgår en omstrukturering.

2. Tyskland skall garantera

a) att Neptun Reparaturwerft inte kommer att överskrida kapacitetsbegränsningen på 300 000 timmar för reparation av handelsfartyg,

b) att det inte kommer att ske någon ombyggnad av fartyg som faller inom ramen för gemenskapens bestämmelser för varvsindustrin, och

c) att A&R Neptun Boatservices anläggningar inte kommer att användas för nybyggnad, ombyggnad eller reparation av fartyg som faller inom ramen för gemenskapens bestämmelser för varvsindustrin.

3. Tyskland skall varje år under perioden 1998 till 2001 tillhandahålla en årsrapport om hur omstruktureringen fortskrider. Rapporterna skall innehålla tillräckligt detaljerade uppgifter om hur villkoren i denna artikel uppfylls. Vidare skall Tyskland en gång i halvåret lägga fram produktionskontrollrapporter där det informeras om verksamheten i Neptun Reparaturwerft.

Artikel 6

Detta beslut riktar sig till Förbundsrepubliken Tyskland.

Utfärdat i Bryssel den 28 oktober 1998.

På kommissionens vägnar

Karel VAN MIERT

Ledamot av kommissionen